

«no-s *judicà* cosa de poc profit», doc. de Bna. 1641 (BABL VIII, 7); «los cegos no poden *judicar* dels colors», «*judica* de assò sens passió», «*judicar* de parer», «vós me donareu avís de assò, si ho *judicau* al propòsit» (i vegeu més fraseologia, excellent, en Lacav.); «tu que 'm deyas si jo --- te l'havia perdut! Tu mateixa! *Judica*-ho!... No sé...», Pons Mass. (*L'Auca de la Pepa*, 227.5f.).

Distinció que observen els bons escriptors de la Renaixença, sense excloure'n l'estil planer i àdhuc familiar d'escriptors com Coromines: «perquè *judiquis* l'esperit de la gent, aquí tens un tros de diàleg ---», i així en diverses cartes familiars (les de prometatge, a la meua mare, per exemple, com aquesta, 17-xi-1902, 19-x-1902 etc.); també en l'acc. altament filosòfica «les normes pures de la Bellesa absoluta i de la Bondat absoluta, paradigmes de les coses i --- accions humanes, pels reflexos de les quals, existents en el nostre sentit estètic i en el nostre sentit moral, *judiquem* la bellesa de les coses i dels éssers», *Jardins de Sant Pol* IV, § 3 (*Cor.*, O. C., 829h26). Una forma de transacció entre aquest i *adjudicar*, *-igar*, sembla haver-se usat en el llenguatge tradicional dels pescadors del Cap de Creus (*judicar una cala*) (*adjudicar-ne* l'arrendament de pesca), exemples citats per Fred. Rahola, dels anys 1484, 1641, 1679 etc., en *Mem. de l'Ac. B. L. Bna.* VIII, p. 473 i ss. (cf. REVA). *Judicable*; *judicació*; +*judicador* 'àrbitre en una contesa esportiva, especialment corregudes de cavalls' men.: «cavall qui engalta, no arriba a sa cursa (joia) o no entra, per *judicadors*», Camps Merc. (*Folkl. Men.* I, 283). ¿No fóra millor que el barbarisme *refli* (!) dels badocs de futbol? *Judicatiu. Judicatura* [Lacav.].

Jutjador [JoMartorell]. *Jutjament*: fals jutjament 'fals testimoni': «¿Qual proð és að om qui à pres altrui aver, o per engan o per ladronici o per toltà o per fals *jutjament*, e pren sa penetència e no rên aquel aver?», *Hom.*, 5r11; «judicatio», Busa-N. 1507 (D-II-2). *Jutjant* [*VidesR.*, fº 4r2, veg. supra]. *Jutjat* [1905, Bulbena; manca encara Lacav., Belv., Lab. 1840-88]; notem que Busa-N. i fins Lab. tradueixen *judicatus* per *judici* o *jutjament*, mentre que cast. *juzgado* ja apareix en Nebr.

Judici i, en forma més popular, *juí*, i les seves variants, provenen per via sàvia o semiculta del llatí *jūdicium* que amb un tractament semipopular va passar a *judizi* > *ju(ð)i(ð)i*; cf. *LleuresC.*, 253-9; les dades més antigues en textos literaris i documentals són en les *Hom.*, *VidesR.*, Llull, Jaume I i docs. del S. XIII, i part de les que porten *judici* en la època arcaica es poden interpretar com expressions gràfiques imperfectes de *judiði* (no és tan segur en les relatives al *Judici Final*): «totes les prophècies cessaran e'l dia del *judici*: no serà d'aquí enant a predicar», *Hom.*, 2v3; «ab semblants vestiments de Jesucrist venrien a la cort, al dia del *judici*, aquells que per exalçar lo nom de Déu penrien passió», *Blanq.* (NCL. I, 202.18).

Judici queda més tard consolidat solament en les accs. més morals i filosòfiques: «*judici*: judicium, *judicatus*; *judici censori*: censura; *judici de la apella-*

ció: recuperatio», Busa-N. (D-II-3); «comparexer en *judici*: sistere in iudicio; obligació de comparexer en *judici*», OPou (*TbPu.*, 116); PdAPenya (veg. la cita s. v. *cama* 'branca'). I Coromines proposa una madura distinció sinonímica i filosòfica: «Per distingir aqueixa facultat de l'ànima que afirma la Bellesa absoluta i els paradigmes que són modes d'ella, del que hem anomenat sentit estètic, no trobant paraula en català més apropiada, en diré el *Juí*. Si volia, com féu Kant, en la *Crítica del Judici*, utilitzar el mot que, en la seva equivalència catalana, és el *Gust*, toparia amb l'ús ordinari i comú. --- Fins reconeixent com el *Juí* és més aviat un acte que una facultat, precisament perquè en l'ús més corrent, i en la llengua literària, ha estat rellevat, pel seu equivalent *judici*, de moltes aplicacions que distorbarien la puresa de la seva significació filosòfica, he determinat d'anomenar *Juí* la facultat de l'ànima que afirma no sols la Bellesa absoluta, sinó els modes d'ella» (*Jardins de St. P.*, O. C., 827b11f. i ss.).

La llengua arcaica vacillà primer en la forma: les *VidesR.* admeten *juesi*, 3r2, 3v2, 4r2, 4v1, junt amb *juui*, 4r1, i altres tres exemples, un de *judici* i dos de *juesi* (veg. el gloss., p. 148). Des de mj. S. XIII la forma *juy*, que certament s'ha de pronunciar sempre *juí* en la fase més antiga, comença a predominar: «esperar-ne *juy* en vostra cort», doc. d'Anglesola, a. 1260 (CaCandi, *MiscHiCat.* II, 509). «Tots testimonis --- deven ésser forçats que facen testimoni, --- si no volran --- el Veguer per *jubii* e per sentència dels --- Jutges --- els deu pendre e pujar en la Çuda», *CostTort.*, 179.

«Estant en la presó --- per ventura per algun secret *juí* de Déu», BMetge (*Somni*, NCL. 17). Cap a la fi del S. XIII ja apareix el trasllat d'accent *juí* > *júy* (cf. *homeii* > *homèi*, *espoalii* > *espòli* etc.). En les *Set Savis* trobem algun vers on és encara dissil·làbic: «ceylls qui lo *juí* an donat», v. 1495, però més sovint *juí*: «ans que lo *juí* sia donat», «e son-ne stat en *juy* de mort», vv. 1497, 3180 i algun més. En Metge «han pres a vostre *juí* bell tomb?», «seran mals al *juí* de les gents» (versos enneasíl·lacs) i *juí* rimant amb *juí* (pf. 1 de *ésser*) (*Fort. e Pr.*, NCL., 77.22, 90.23, 86.9); «¿E no fon maravella gran / e *juy* de Déu fort amagat, / de Don Pedro, quan fo gitat / de Castella pel rey Enric?» (*Fort. e Pr.*, v. 947, monosíl·lab comprovat pel metre).

És la pronúncia que ha dominat entre els escriptors mall. i el poble de Mallorca: «Innocent, la innocència / Tua faça-ns innocens / al *juí* quan en ta presència / tots en carn serem presents», Francesc Prats, a. 1487; «aquest perjudici - és vist prou notori, / y sou-ne la causa - vós, mosson Calaff; / bé -s pot dir sens dupte - *juí* de mostasaff / puis entre-ls qui troben - és molt decisori», Gaspar de Verí, a. 1502 (JMBover, *BiEscrBal.* II, 155.11.7; de nou 24.9, 28.4, 502.20.7). I en part almenys dels del P. Valencià (Sa. Guarner, *RFE* XXI, 123).

D'altra banda la forma plural *jubíis* és testimoni que l'accent primitiu havia estat conservat, o en part restablert: «de la disposició divinal e dels seus se-